

Kan folkeretten berge Ukraina?

FOLKERETT
Geir Ulfstein

Konflikten mellom Russland og Ukraina er også en kamp om hvem som har folkeretten på sin side. Det synes klart at Russland har brutt FN-paktens forbud mot bruk av militær makt mot et annet land. Dette forbudet gjelder uansett om det sendes egne soldater, eller om man benytter grupper i et annet land til å tvinge styresmaktene. Det siste ble slått fast av Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ) i saken mellom USA og Nicaragua i 1986, hvor USA hadde støttet opposisjonen Contras. ICJ mente at det avgjørende var at USA hadde effektiv kontroll over disse styrkene. Russland kan rettferdiggjøre maktbruken med at den russiske befolkningen var i fare. Ukraina har på sin side både rett til å opprettholde ro og orden, og til å beskytte sin suverenitet.

President Vladimir Putin har vist til at den tidligere presidenten i Ukraina, Viktor Janukovitsj, har bedt om støtte. Dette reiser spørsmålet om hvem som kan opptre på vegne av Ukraina, og som eventuelt kan be om støtte utenfra.

Det er Ukrainas grunnlov som bestemmer hvem som har rett til å styre landet. Det er også dette folkeretten bygger på. Men i krisetider er det ikke alltid klart hva som er den rette tolkningen av konstitusjonen. Etter folkeretten er det til syvende

I STRID MED FOLKERETTEN: Bevæpnede menn, antatt å være russiske militære, marsjerer utenfor en ukrainsk militærbase i landsbyen Perevalnoye, nær Simferopol. **FOTO: THOMAS PETER, REUTERS/SCANPIX**

og sist bestemmende hvem som har effektiv kontroll over territoriet. Og dette må være Ukrainas parlament og

Ukraina.

Men hva med lokalstyret på Krim og dets vedtak om folkeavstemning?

slutte seg til et annet land.

Utgangspunktet i folkeretten er grensenes ukrenkelighet. Det er bare dersom en stat har begått omfattende overgrep mot en folkegruppe at den eventuelt kan kreve selvstyre. Og selv dette er så omstridt at Den internasjonale domstolen unnlot å ta stilling til spørsmålet i sin rådgivende uttalelse om Kosovos selvstendighet i 2010.

Men Domstolen mente at et krav om selvstendighet fra

” Konflikten løses verken ved bruk av militær makt eller sanksjoner.

regjering – med unntak av enkelte områder, som Krim. Presidenten kan altså ikke lenger opptre på vegne av

ten. Men det er høyst uklart hva som skal anses som et folk og i hvilken grad de kan kreve selvstyre – eller å

Prinsippet om folkenes selvbestemmelsesrett har en lang tradisjon i folkeret-

lokale myndigheter ikke reguleres av folkeretten. Et vedtak om folkeavstemning på Krim kan være i strid med den ukrainske konstitusjonen. Men noe brudd på folkeretten er det ikke – motsetning til hva president Obama har hevdet. Et slikt vedtak av lokale myndigheter og resultatet av en folkeavstemning er uten folkerettslig betydning, og dermed for om Krim skal fortsette å være en del av Ukraina.

Hva er veien ut av konflikten? FNs sikkerhetsråd er handlingslammet siden Russland har veto. Russland kan fortsette sin folkerettsstridige bruk av makt, men vil ikke få anerkjent en rett til Krim på grunnlag av ulovlige midler.

Andre stater kan lovlig iverksette sanksjoner siden Russland har brutt en av de grunnleggende reglene i folkeretten med sin maktbruk. Men konflikten løses verken ved bruk av militær makt eller sanksjoner. Imens vil begge sider vise til folkeretten for å begrunne rettmessigheten av sine handlinger. Dette viser at folkeretten ikke kan tvinge statene til å velge den ene eller den andre løsningen. Men en løsning som innebærer et grunnleggende brudd på folkeretten, slik som en russisk annekasjon av Krim, vil alltid betraktes som internasjonalt illegitimt, og vil kontinuerlig være et uromoment.

Geir Ulfstein,
professor dr. juris, Institutt for offentlig rett, UiO
geir.ulfstein@jus.uio.no

Upps! Vil OPS følge UPS?

HELSEPOLITIKK
Paal HH Lindenskov

Manifest Analyse har oversatt en britisk rapport fra Storbritannia om offentlig-privatsamarbeid i helsevesenet (OPS i helsevesenet) hvor 101 av 133 nye britiske sykehus er finansiert gjennom offentlig-privat samarbeid (OPS).

Med private eiere og langtidskontrakter med det offentlige for bruk av sykehusene, viser rapporten at denne finansieringsmodellen er langt dyrere enn det rent offentlige alternativ og derfor vil tvinge fram kutt i helsetilbudet. Offentlig kontroll vil også svekkes fordi OPS-kontrakter er unntatt offentligheten.

Altså: The never ending story om «City-boys» som med sin lange pengesabel inn i statskassen mener seg

berettiget til å berike seg på fellesskapets bekostning fordi de tar såpass «stor» risiko med å investere i prosjekter med statlig garanti.

Hvis vi kikker oss over skulderen, vil vi enkelt se likhetstrekk mellom forringene i OPS og den omorganisering til Helseforetak vi har sett de siste ti år. Med «New Public Management» som mantra har staten lekt butikk og politikerne fraskrevet seg ansvar for å bevare og utvikle vårt helsevesen, og entrer kun banen ved enkelthendelser.

«New Public Management» har gått hånd i hånd med det jeg vil kalle «New Anger Management» for å tøyte rebeller som protesterer mot utarming av våre fellesgoder, og praktise-

res av ledere som definerer den nye virkelighet som et framskritt til tross for utallige eksempler på det motsatte. Hvis kart og terreng ikke stemmer overens, bomber man terrenget og tegner nye kart.

I likhet med grisenes taktikk i George Orwells «Animal Farm», defineres alt til å være i skjønneste orden, mens grisene blir fetere og gården forfaller. Hvilket betyr: Antall byråkratiske stillinger i Helse Sør-Øst har økt med en faktor på 10 i forhold til stillinger for helsearbeidere som ser pasienten i øynene.

Som et toppungt Wasa-skip uten ballast, en ballast som skulle bestå av de hoder som ivaretar pasienten, krenger vi av gårde mot kullseiling. Vi har sett ledere som i sin

grenseløse frekkhet fremmer en klart forverret løsning på sitt eget tilvirkede problem, og til overmål markedsfører seg selv som problemløser.

Et eksempel er avgått

direktør på Akershus universitetssykehus som i sin fastlåste konflikt med sine sykepleierkolleger skildret disse som kravstore når de nektet å tilbringe enda flere helger på sykehuset.

Komikken ble komplett ved pålogging av en helseminister i et malapropos om menneskerettigheter. Trøsten i dette tilfelle må være at styret til slutt tok affære. Da var imidlertid overbelastede AHUS allerede ribbet for betydelig sykepleiefaglig kompetanse.

Grunnen for ytterligere utarmet pasientsikkerhet (UPS) er allerede beredt ved konsekvenser av Reformen om helseforetak av 2001 fordi denne har frikoblet utviklingen av helsevesenet fra

politisk makt. Velferdssammenfunnet svekkes med økende byråkratisk makt og velvillig politisk avmakt. Prinsipielt er det ingen forskjell på Helseforetaksreformen og OPS utover statlig smålighet som erstattes av finansiell grådighet.

I de realiserte krav om økt effektivitet er kvalitet, kunnskapsutvikling og god pasientbehandling allerede truet. UPS er ikke noe som kan komme. Det eksisterer allerede.

Vi må derfor mobilisere mot alle som i sin systemlojalitet svikter pasienten.

Uansett utfall, er det en mager trøst for alle dem som prøver å strekke seg enda lengre i sin daglige selvopprettelse: Vår idealisme og vårt oppdrag kan selv ikke ledelsen ta fra oss.

Paal HH Lindenskov,
overlege ved Anestesiavdelingen,
Rikshospitalet
u1paa@ous-hf.no